

2501 —

W Y P I S Y
Z AUTORÓW KLASSYCZNYCH
S T Ó S O W N É
D O
KLASSY PIÉRWSZÉY.

Czwárty ráz wydane.

Nie oprawné - - - gr: 5.
Oprawné - - - - gr: 7.

w KRAKOWIE Roku 1787.

w Drukarni Szkoły Głównej Koronney,

Y 2 3 4 Y W
H
Dzieło *Wypisy z Autorów Klassycznych stó-
powné do Klassy Piérwszéy, do téyże Klassy,
z zlecénia Kommissyi Naszéy przez Towarzy-
stwo do Xiąg Elementarnych roztrząsnioné,
Szkołóm Narodowym: do użyciá podług Prze-
pisów Naszych wyznaczámy. w Warszawie dnia
1. Lutego. 1787.*

MICHÁŁ PONIATOWSKI Xżę Prymas.

MACIEY Poray GARNYSZ Biskup Chelmski Podk. K.

MICHAŁ Xiążę RADZIWIŁŁ Kasztelán Wiléński.

ANTONI Nałęcz MAŁACHOWSKI Wda. Jen. Ziém.
Mazow.

JOACHIM CHREPTOWICZ Podkanclérzy W. X. Lit.

IGNACY POTOCKI Marszałek Nadworny W. X. Lit.

JGNACY PRZEBENDOWSKI Marszałek Rady Nieust.

FELIX ORACZEWSKI REKTOR Szkoły Głów. Kor.

S-102

W Y P I S Y
S T Ó S O W N É
DO KLASSY PIÉRSZÉY.

DO GRAMMATYKI.

O Mowie, odmianie w niéy Imion i Słów,
czytaniu, poiętności.

Powtóré:

DO MORALNÉY NAUKI.

O wzaiémném przywiazaniu Rodziców i dzie-
ci, o wdzięczności, uszanowaniu, postuszén-
stwie Rodzicom i Starszym.

Societatis humanae vinculum est ratio &
Soratio: quæ docendo, discendo, com-
municando, conciliat inter se homines.
Cicero lib: 1. de Off: nro. 33. (a)

A

Cum

(a) Marcus Tullius Cicero, iedén z náystáwniejszych
ludzi na świecie, Filozof, Mowca i Konsul Rzym-
ski. Wielé dzieł Filozoficznych i Moralnych pi-
sál: oprócz szacownych mów w Sadzie i Sena-
cie mianych: narodził się na 106. lat przed Chry-
stusém, w starości swoiéy zabity od swych nie-
przyjaciól, którzy razem byli nieprzyjaciólmi Oy-
czyny.

Cum orationis indicem, vocem habeamus, in voce autem duo sequamur, ut clara sit, ut suavis; alterum exercitatio augebit, alterum imitatio presse loquentium & leniter. *Quintilianus Instit: Orat: lib: 1. (b)*

Nato filio, Pater spem de illo primum quam optimam capiat --- Ante omnia, ne sit vitiosus sermo, nutrices Chrysippus (c) si fieri posset, sapientes optavit --- Natura tenacissimi sumus eorum, quae rudibus (d) annis percepimus --- Et haec ipsa magis pertinaciter haerent, quae deteriora sunt. Nam bona, facile mutantur in pejus: num quando in bonum vertentis vitia? Non asuescat ergo, ne, dum infans quidem est, sermoni, qui dediscendus sit. ---

Non perdamus primum statim tempus: atque eo minus, quod initia literarum sola memoria constant: quae non modo jam est in parvis, sed tum etiam tenacis-

(b) Marek Fabius Quintilianus żył po Chrystusie za Cesarza Domicjana, w wielkim był szacunku dla obyczajów i nauki swojej, i sposobu jej dawania. Pierwszy w Rzymie publicznie Wymowy uczył. Napisał Książkę *de Institutione Oratoris*. godną czytania od Nauczycieli i Uczniów.

(c) Grecki Filozof.

(d) Wyróż w przenośnym znaczeniu położony, bierze się za pierwsze lata: gdzie jeszcze nie wiele jest wyobrażeń na umyśle.

cissima est. *capite 3.* Ingenii signum in parvis praecipuum memoria est. Ejus duplex virtus (e) facile percipere, & fideliter continere --- Mihi ille detur puer, quem laus excitet, quem gloria juvet, (f) qui victus, fleat --- hunc honor excitabit: in hoc desiderium nunquam verebor. *cap: 4.*

Scribendi ratio conjuncta cum loquendo est: & enarrationem praecedit emendata lectio, & mistum his omnibus judicium est --- Est sua loquentibus observatio, sua scribentibus.

Syllabis nullum compendium est: perdiscendae omnes: nec (ut fit plerumque) difficillima quaeque earum differenda, ut in nominibus scribendis deprehendantur. Quinimo, ne primae quidem memoriae temere credendum, repetere, & diu inculcare fuerit utilius: & in lectione quoque non properare, ad continuandam eam, vel accelerandam. Incredibile est (g) quantum morae lectioni, festinatione adjiciatur. Hinc enim accidit dubitatio, intermissio, repe-

A2

titio

(e) Nie tylko *virtus* znaczy cnotę, lecz przymiot i moc, jak w tym miejscu.

(f) *Laus* pochwała w słowie daną, *gloria* chwala: znayduje się w chwalebnyim zdaniu o kim i szacunku jego. Wyrazy blisko znaczące.

(g) *Incredibile est*, Wyrazu tego używają Łacinnicy dla pokazania wielkiej trudności zachodzącej: lub nadzwyczajnej inkiej rzeczy. Dobrze się po Polsku wyklada: *zaledwo wierzyć można.*

tiō - - - Multa linguae vitia, nisi primis eximantur annis, inemendabili in posterum pravitare durantur.

Tum videbit, quot, & quae sint partes orationis: quanquam de numero parum convenit, sed ex idoneis Auctoribus, duntaxat octo partes secuti sunt.

Nomina declinare & verba inprimis pueri sciunt; neque enim aliter pervenire ad intellectum sequentium possunt. Sed in verbis quoque quis est adeo imperitus, ut ignoret genera, & personas, & numeros? Quid, quod multa verba, non totam declinationis ordinem ferunt? quaedam etiam mutantur, quaedam tertiae demum personae figura dicuntur, ut *licet*, *piget*. Quaedam, simile quiddam patiantur vocabulis in adverbium transeuntibus, nam ut *noctu* & *diu*; ita *dictu factuque*. Sunt enim haec quoque verba participialia quidem, non tamen qualia *dicto factoque*.

Quis hoc nescit, quod male scribitur, male etiam dici necesse est?

Supere est lectio, in qua puer ut sciat, ubi suspendere spiritum debeat, quo loco versum distinguere; ubi claudatur sensus, unde incipiat: quando attollenda, vel sub-

Declinationis ordinem, Rozumié się odmiana w słowach: iak ténže wyráz bierze się za odmianę w jmionach.

submittenda sit vox, quid lentius, quid celerius dicendum; demonstrari, nisi in opere ipso non potest. Unum est igitur, quod in hac parte praecipiam: ut omnia ista facere possit; intelligat. Sit autem inprimis lectio virilis, & cum suavitate quadam gravis. *cap: 5.*

Principio generi animantium omni, est a natura tributum, ut se, vitam, corpusque suum tueatur, declinetque ea, quae nocitura videantur: omniaque, quae sint ad vivendum necessaria, anquirat (h) & paret, ut pastum, ut latibula, ut alia ejusdem generis - - - Eadem natura vi rationis hominem conciliat homini: & ad orationis, & ad vitae societatem: ingeneratque inprimis praecipuum quendam amorem in eos, qui procreati sunt: *de Off: lib: 1. nro 4. ibidem nro. 15.* De benevolentia, quam quisque habeat erga nos, primum illud est in officio, ut ei plurimum tribuamus, a quo plurimum diligimur. An non imitari debemus agros fertiles, qui multo plus afferunt, quam acceperunt?

Parentes carissimos habere debemus: quod ab illis nobis vita, patrimonium libertas, Civitas (i) tradita est. *Cicero in Orat: post red: in Sen:*

Pa-

(h) Dáwná pisowniá zamiást *acquirat*.

(i) *Civitas*, bierze się za Rzeczpospolitą.

Parentes cogunt tenēros infantes ad salubriū rerum patientiā. Flentiū ac repugnantium corpōra, diligenti cura fovēt: mox liberalia studiā inculcant. Juventam frugalitati, moribus bonis applicant. *Seneca.* (k)

Imitandos esse majores: sed primum illud exceptum sit, ne vitia sint imitanda. Deinde si natura non feret, ut quaedam imitari possint; praestare debet filius, quae erunt in sua potestate, justitiam, fidem, modestiam, temperantiam. Optima autem haereditas a patribus traditur liberis, gloria virtutis rerumque gestarum. *Cic: de Off: lib: 1. no. 33.*

Lucio Manlio, cum Dictator fuisset, Marcus Pomponius Tribunus Plebis diem dixit, quod is, paucos sibi dies ad Dictaturam (l) gerendam addidisset: criminabatur etiam, quod Titum filium, qui postea est Torquatus appellatus, ab hominibus relegasset, & ruri habitare jussisset. Quod cum audivisset adolescens filius, negotium exhiberi Patri, accurrisse Romam, & cum prima luce, domum Pomponii venisse dicitur. Cui, cum esset nuncia-

(k) *Seneca* żył po Chrystusie za Nerona Césarza. narodził się zaś roku 13. Náywięcéy pisál w máteryach moralnych.

(l) Obacz Dykcyonarz starożytności.

ciatum, (quod illum iratum allaturum ad se aliquid contra Patrem arbitraretur) surrexit e lectulo, remotisque arbitris, ad se adolescentem jussit venire. At ille, ut ingressus est, confestim gladium distrinxit, juravitque, se illum statim interfectorum, nisi jusjurandum sibi dedisset, se Patrem missum esse facturum. Juravit hoc coactus terrore Pomponius. Rem ad Populum detulit. Docuit, cur sibi causa desistere necesse esset. Tantum, temporibus illis jusjurandum valebat. *de Offic: lib: 3. n. 31.*

Cajus Marcus Coriolanus Patre orbatus adhuc puer, sub Matris tutela adolevit. Sortitus erat a natura nobiles ad laudem impetus: sed quia doctrina non accessit, irae impotens, obstinataeque fuit: & exemplo suo confirmavit, generosam indolem si liberali institutione careat, edere multa simul cum virtutibus vitia, sicut foecundum natura agrum, qui excultus non sit, ejus continentia, justitia, fortitudo praedicabantur: at praefervida ira, asperi mores, graviter ferebantur.

Cum prima stipendia facere coepisset adolescens, e multis praeliis, quibus interfuit, nunquam rediit, nisi donatus corona, aliove militari praemio. Commilitonibus ejus finis erat gloria, illi vero finis gloriae gaudium Matris. Nam ubi illa au-

divis-

divisset ipsum laudari, & donari vidisset corona, & prae laetitia lachrymans esset complexa; id sibi summo honori felicitatque dicebat esse.

Post multa in Patriam merita, iudicio populi, cuius iram in se concitaverat, damnatus Coriolanus, in Volscos exulatum abiit: hostiles spiritus gerens. Venientem Volsci benigne exceperunt, & usus est hospitio Attii Tulli, qui princeps Volscorum erat, Romanisque fuerat semper infestus. Itaque cum alterum vetus odium, alterum recens ira stimularet; brevi effecerunt, ut legerentur Imperatores ad bellum adversus Romanos.

Coriolanus expugnatis non paucis Romanorum oppidis, agrum Romanum est populatus. Missi Roma ad eum Oratores de pace, atrox responsum retulerunt. Iterum deinde missi, ne in castra quidem admissi sunt. Tum Veturia Coriolani Mater, & Volumnia uxor duos parvos filios ferens secum, in castra hostium venit: ut eam urbem precibus lachrymisque defenderet, quam viri armis non poterant.

Coriolanus ab sede sua fert Matri obviae complexum. „Sine, (inquit illa) priusquam sciam, ad hostem, an ad filium venerim. Captiva, Maternae, in castris tuis sim. In hoc me longa vita
„ &

„ & infelix senecta traxit, ut exulem te, deinde hostem viderem? Potuisti populi hanc terram, quae te genuit atque aluit? Ergo ego nisi filium haberem, libera, in libera Patria mortua essem. At ille Matrem complexus „Expugnasti (inquit) & vicisti iram o Patria! admotis Matris meae precibus: cui suam in me injuriam condono.„ Continuoque ipse retro ab urbe castra movit. *Livius.* (m)

Saepe ego audivi, eum primum esse Virum: qui ipse consulat, quid in rem sit: secundum eum, qui bene monenti obediat. Qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit; eum extremi ingenii esse. *Liv.*

Quanto quis diligentius obsequitur; tanto majorem gratiam obtinebit. *Aristotel.* (n)

Navigando, gubernatori est obediendum, vivendo, illi, qui plus ratione valet. *Stobaeus.* (o)

Quae

(m) Titus Livius sławny Historyk Łaciński, żył za czasu Augusta Césarza: od którego był wielce poważany, umarł 17. roku po Chrystusie, ze 140. Xiąg dzieiów jego, tylko się 35. zostało.

(n) Arystoteles, Grecki, jedén z najsławniejszych Filozof, narodził się przed Chrystusem na lat 384. Uczniém był Wielkiego Platona Ateńskiego mędrca. Założył w Atenach Szkołę, edukował Alexandra W. wiele w różnych materyach pisał, którego Xiązki moralne i polityczne wyłożył po Polsku Sebastyan Petrycy Akademik Krakowski.

(o) Stobaeus Grecki także Filozof żył 4tego wieku po Chrystusie, wiele i tén pisał, wszakże tylko z jego pism niektóre nie zupełne w zdaniach moralnych i powieściach zostały.

Quae honesta sunt, ut Parentes colere, fidem servare, justitiam retinere, benefacere, Patriam defendere; ea oportet fieri, sive imparet Pater, sive non imparet. Sed quae his contraria, quaeque turpia & omnino iniqua sunt; illa, ne si imparet quidem, facienda sunt. Illa tamen ipsa in quibus imperanti Patri obsequi non oportet; leniter & verecunde declinanda. *Aulus Gellius.* (p)

Quisquis in vita sua Parentes colit; hic & vivus, & defunctus diis carus est. Contra, contemptus Parentum, ejus generis peccatum est, quod & ab hominibus odio habetur, & in viventibus ac mortuis a diis damnatur ac punitur. *Stoebaeus.*

Agesilaus, Patre jubente eum in quodam judicio, sententiam legibus adversam ferre: „A te, inquit, mi Pater, a pueritia edoctus sum, legibus parere. Ita, que etiam nunc tibi obtempero, nihil in legibus peccando. *Plutarchus in vita Agesilai.* (q)

Te-

(p) *Aulus Gellius* uczony Grammatyk Łaciński, żył za Adryana Césarza około 130. roku po Chrystusie. Pisał wiele ciekawych powieści do historyi służących.

(q) *Plutarch* sławny Filozof i Historyk Grecki, żył za czasów Traiana Césarza na początku drugiego Wieku po Chrystusie. Pisał Historye życia sław-

Telœcrus Sparthanus, cuidam nuntianti, Patrem de eo male loqui: *nisi inquit dicendum illi esset; minime diceret.* Maluit in se culpam transferre, quam committere, ut Pater quidquam temere loqui videretur. Habes & pietatis simul & modestiae exemplum. *Plutarchus.*

Liberos non modo reticere Parentum injurias, sed etiam aequo animo ferre oportere. *Cicero.*

Adolescentulus quidam Zenonis Scholam diu frequentaverat. Reversum in Paternas aedes, interrogavit Pater quid tandem sapientiae didicisset? ille rebus ipsis se ostensurum respondit. Indignante autem Patre & verbena ipsi ingerente: ille quietus permanens & patienter ferens: *hoc inquit didici, iram Patris aequo animo ferre.*

Ariopharnes Rex Thracum, cum a tribus Regis Cimmeriorum filiis, de Regno Paterno contendentibus, iudex omnium consensu electus esset: ut litem dirimeret; Patris cadaver sepulchro erui, arbori alligari, arcum deinde ac tela quemque filiorum expedire ea lege, ut, qui propius cor Parentis sagitta confecisset, Rex haberetur. Pri-

wniejszych Mężów Greckich i Rzymskich, porównyując jednego z drugim. Pisał i moralne Xiążki, iako to: o *Edukacji dzieci*, i wiele ciekawych rzeczy o starożytności.

Primogenitus, guttur, alter, medium pectus contigerat. Tertii jacula dum expectantur; ille abjecto arcu, *Regno se abire malle, quam Paternum corpus violare asseruit.* Placuit Regi ejus pietas, illique Regnum adjudicatum. *Diodorus.* (r)

Omnes homines palam praedicant, primum diis, deinde Parentibus honorem deberi natura & legibus: neque liberos quidquam gratius facere posse, quam si benigne & alacriter gratias referant iis, a quibus geniti, educatique sunt. Impium habetur, non semper Patri ac Matri ea dicere & facere, quibus laentur. *Plutarch.*

Si liberi Parentibus nati sunt humilibus, si propinquos habeant imbecilliores, vel animo, vel fortuna; eorum, cum poterunt, augent opes, eisque honori sint. *Cicero.*

Praetor tradidit Triumviro necandam in carcere mulierem sanguinis ingenii, capitali crimine damnatam. Is, qui custodiae praeerat, misericordia motus, non eam protinus strangulavit. Dedit quoque aditum ad eam Filiae, sed diligenter excussae, ne quid cibi adferret. Existimabat enim futu-

(r) *Diodorus Siculus* z Rodziców Greczyn, narodził się w Sycylii za czasów Juliusza Cezarza i Augusta. Pisał w Rzymie *Bibliotekę Historyczną* na 40. Xiążek podzieloną, z których tylko teraz jest 15.

futurum, ut inedia consumeretur. Cum autem jam dies plures effluxissent; miratus quod tamdiu viveret, curiosius observata filia, animadvertit illam lenire famem Matris, lactis sui subsidio. Quae res tam admirabilis ad Judices perlata, impetravit Matri remissionem poenae. Nec tantum Matri salus donata est filiae pietati; sed ambae perpetuis alimentis sustentatae sunt publico sumptu. Et carcer ille consecratus est, extructo ibi pietatis templo. *Cajus Plinius.* (s)

Cum captum atque incensum est Jlyum, Graeci Trajanorum fortunas miserati, hoc maxime dignum gentis suae humanitate, per praekonem pronuntiari jusserunt: *ut singuli e liberis civibus, secum auferrent, in humeros sublatum id, quod putarent inter res suas praecipue servandum.* Statim Aeneas deos Patrios humeris imposuit. Hac pietate capti Graeci permisere ipsi, etiam alteram rem asportare. Tum ille diis alterum onus addidit, Patrem suum Anchisem senio confectum. Quo facto mirum in modum obstupefacti Graeci, Aeneae omnia resti-

(s) *Cajus Plinius secundus* urodził się w Weronie, żył za Wespazyana i Tytusa Cesarzów. Pisał *Historię naturalną*. Drugi tegóż imienia *Plinius Caecilius secundus*, sześcioletni pierwszego, pisał listy dowcipne; i sławny Panegiryk Trajana.

restitui voluerunt: ita declarantes, illos etiam, qui hostes sunt, mansuescere & misericordia moveri in eos, qui deos & Parentes colunt. *Ælianus.* (t)

Cum, seditione inter Macedonas milites & Graecos mercenarios orta, Rex Philippus gravi vulnere percussus esset, & ex equo dejectus; prosiluit ante omnes Alexander annum tunc septimum decimum agens, jacentem, clypeo suo protexit, ruentesque in eum multos, sua manu occidit. *Plutarchus.*

Est adolescentis majores natu vereri: exque his deligere optimos atque probatissimos: quorum consilio utatur. Ineuntis enim aetatis inscientia, regenda est senum prudentia.

Legibus cautum, erat apud Lacedaemonios, ut adolescentes, non solum Parentes suos revererentur eisque obedirent; sed seniores quoque omnes colerent. Itaque de via illis decedebant, e sedibus assurgebant, & consistebant quieti ac vercundantes, dum illi transirent. Cuilibet seni licebat juniores omnes monere & verbis castigare. Quin, id moris erat, ut
junio-

(t) *Claudius Ælianus* narodził się w Preneście we Włoszech: uczył w Rzymie Retoryki za czasów Alexandra Sewera Cesarza około roku 222. po Chrystusie. Napisał między innymi *Historią zwierząt.*

juniores a senioribus sibi obviis factis interrogarentur, quoniam, & cujus gratia irent. *Plutarchus.*

Cum Athenis quidam in theatrum grandis natu venisset ad spectandos ludos; in magno consensu, locus ei a suis civibus non est datus. Cum autem ad Lacedaemonios accessisset, qui, quia Legati tunc essent, consederant certo in loco, consurrexere omnes, & sedem seni inter ipsos dederunt. Quod ubi fieri populus adspexit; multiplici plausu comprobavit.

WIADOMOŚĆ O FEDRZE.

Fedrus rodem z Tracyi czyli terazniejszemy Romanii, wyzwoleniec Augusta, bawki Ezopa, iak sam mówi, wyłożył wierszem. Pisał za panowania Tyberjusza. Prześladowany był od iego Ministra złośliwego Seiana, któremu się zdawało, iakoby w bawieczkach Fedra, satyry na siebie widział. Czcił się Seian do zbrodni, i wszystkich miał u siebie w podeyżrzeniu.

Od czasu Seneki, poszły w niepamięć bawieczki Fedra. W wieku dopiero XVI. Franciszek Pithou Francuz w Bibliotece Rotomagenskiej wynalazł je, i wydał na świat. Styl Autora tego piękny i łatwy, czysta Łacina, najsłabszym w tym Języku Pisarzom bynajmniej nie ustępuje. Bay-

Bayki Fedra przelożone są na różné Jezyki. Znáyduia się tłumaczoné po Polsku wierszami, w zbiorze rymów J. X. Epifanio Minasowicza Kawonika Kiiowskiego.

BAYKI FEDRA.

Lupus & Agnus.

Ad rivum eundem lupus & agnus venērant,
Siti compulsi. Superior stabat lupus,
Longēque inferior agnus. Tunc fauce im-
prōba

Latro incitatus, jurgii causam intūlit:
Cur, inquit, turbulentam fecisti mihi
Aquam bibenti? Laniger contra, timens:
Qui possum quaeso facere, quod querēris
lupe?

A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus,
Ante hos sex menses at maledixisti mihi.
Respondit agnus: equidem natus non eram.
Pater, hercule, tum, inquit, maledixit mihi.
Atque ita correptum, lacērat: injusta nece.
Haec propter illos scripta est homines fabūla,
Qui fictis causis innocentes opprīmunt.

Canis

Longeque inferior. Pokaznie się tu niesprawiedliwość w wilku, że nie má pozoru nawet słuszności, gdy baranek stął niżej, a wilk wyżey wody biegacéy, toć mu nie mógl iéy macić. Fauce bierze za chciwość żartocznę paszczy. Laniger welnisty, za-

Canis per fluvium carnem ferens.

A mittit merito proprium, qui alienum
Adpētit.

Canis, per flumen carnem dum ferret
natans,

Lympharum in specūlo, vidit simulachrum
suum,

Aliamque praedam, ab altero ferri putans,
Eripere voluit. Verum decepta aviditas:

Et quem tenebat ore dimisit cibum,
Nec quem petebat adēo, potuit attingere.

Vacca, capella ovis & leo.

Nunquam est fidelis cum potente societas
Vacca & capella & patiens ovis inju-
riae

Socii fuere cum leone in saltibus.
Hi, cum coepissent cervum vasti corporis,
Sic est locutus partibus factis leo:
Ego primam tollo, nominor quia leo.

B

Se-

miast właściwéy nazwy baranek, položony wyráz przenośny. Timens dobrze maluje boiaźliwa naturę baranka, iako latro zboieczną duszę wilka. Hercule albo hercle, me hercle sposōb przysięgi u dawnych na Herkulesa.

Pospolicie w baykach, oprócz sensu moralnego, uważać się zwykło, czy dobrze wydana iest własność i natura zwierząt, lub innych stworzeń. Patiens ovis injuria. Dobrze wyraża naturę słabey owieczki, która nie mogąc się mścić krzywoy swoiéy ciérpliwie ją znosi. Lew pozwoił dziełu

Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi,
Tum quia plus valēo, me sequetur tertia.
Malo affligetur, si quis quartam tetigerit.
Sic totam praedam sola improbitas abstulit.

Rana rupta.

Inops potentem dum vult imitari perit.
In prato quodam rana conspexit bovem:
Et tacta invidia tantae magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos
Interrogavit, an bove esset latior?
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
Majore nisu, & simili quaesivit modo
Quis major esset? illi dixerunt bovem.
Novissime indignata, dum vult validius
Inflare sese; rupto jacuit corpore.

Muli & latrones.

Muli gravati sarcinis ibant duo:
Alter ferebat fiscos cum pecunia,
Alter tumentes multo saccos hordēo.

Ille

złapaną zdobycz: bo to miał za usługę dla siebie: ale nie pozwolił niczego brać z tego podziału. Pokazuje się tu w postaci lwa, razem duma, niewdzięczność, przemoc i niesprawiedliwość. Pożyteczną i bardzo potrzebną nauką jest w tej bajce, aby się uboższy Panu nie równał: boby się zniszczył, i nic nie dokazał. Żaba dumna zdała się na sąd własnych dzieci. Sądziły dzieci szczerze i bez pochlebstwa. Jlé będąc wolnemi od dumy swęy Macki. Zawsze dobrze sądzimy kiedy sądzimy bez passyi. Przy tęj namiętności, nie ma dobręgo zdania.

Ille onēre dives, celsa cervice eminet,
Clarumque collo jactat tintinnabulum:
Comes quieto sequitur & placido gradu.
Subito latrones ex insidiis advolant,
Interque caedem ferro mulum sauciant.
Diripiunt nummos, negligunt vile hordēum.
Spoliatus igitur casus cum feret suos,
Equidem, inquit alter, me contemptum
gaudēo,
Nam nil amisi, nec laesus sum vulnere.
Hoc argumento, tuta est hominum tenuitas:
Magnae periculo sunt opes obnoxiae.

Perae Jovis.

Peras imposuit Jupiter nobis duas:
Propriis repletam vitis, post tergum
dedit:
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus.
Alii simul delinquent, censores sumus.

B2

Tau-

Hoc argumento, iesto właśnie dowód i przykład z podobieństwa tej bajeczki, iak wielu przygodóm i niebezpieczeństwu podlegaią bogaci. Pomierny człowiek nie má się czego obawiać w ubóstwie swoim = Cantabit vacuus coram latrone viator.

Będzie śpiwał próżny
Przed zbóycą podróżny.

Taurus & vitulus.

Angusto in aditu taurus luctans cor-
nibus,

Cum vix intrare posset ad praesepia,
Monstravit vitulus, quo se pacto flecteret.
Tace, inquit: ante hoc novi, quam tu
natus es.

Qui doctiorem emendat; sibi dici putet.

ESOPFI FABULAE.*

Ranae duae

Duae ranae in palude pascabantur.
Estate autem siccata palude, illa de-
relicta, quaerebant aliam. Coeterum pro-
fundum invenerunt puteum. Quo viso,
altera, alteri inquit: descendamus in hunc
puteum. Illa respondens, ait: si igitur
& hic aqua aruerit; quomodo ascende-
mus? **

Formica & columba.

Formica sitiens descendit in fontem: ac
tracta a fluxu, suffocabatur. Columba
idem spectans, ramum arboris decerptum,
in

* Ezop z Frygii rodém, żył na 600. lat przed Narodzeniem Chrystusa, służył u Filozofa Xanta. Dla swego dowcipu i rozsądku gruntownego, w wielkim był szacunku u wszystkich.

** Pokazuje się z téj baieczki, iak potrzebna iest przeczorność: żeby po, nieczasie nie zażować przed-siewzigićią swoiého.

in fontem projecit: super quo evasit aquis
formica. Postea vero auceps quidam com-
positis calamis, ad comprehendendam co-
lumbam venit. Hoc viso formica aucupis
pedem momorderat: qui dolens, calamos
reliquit. Interim columba avolando, in-
sidias evasit. *

WIADOMOŚĆ

O Terencyuszu.

Publius Terentius Afer narodził się w Afry-
ce, Mieście Kartaginie. Człowiek ten miał
dowcip i naukę, a osobliwie pigkny chara-
kter duszy i przyiemność obyczaiów: da-
lekim będąc od wszelkiéy zlosliwosci, nie
umieścił iéy w pismach swoich. Muza iego,
mówi Horacyusz Poeta Łaciński, nie ina-
czéy pokazywata się na teatrze, tylko z ja-
ką skromnością przychodzić zwykiy Damy
Rzymskie na czyniienie ofiar Boginióm. Przy-
iáciel dwóch sławnnych Rzymian Leliusza i
Scypiona Afrykańskiego Terency, był niewol-
nikiem Terencého Lukana Sénatora Rzymkie-
go: od którego przy wyzwoleniu, nadané
sobie miał imię Terencého. Pisat Komedye w je-
zyku Łacińskim: z których tylko sześć pozostaw-
sta-

* Nauka, iak wdzięczność wrodzona iest každému stworzeniu, i iak nawet pomóc daná stébemu narodzić nie może.

stato. Gdy przyszedł raz do Edyla, który miał staranie o teatrach, dla przeczytania swojej Komedyi przed podaniem iey na teatr; nie będąc znanym Edylowi, i przybrany też nie bogato, stanął z daleka. Lecz iak tylko kilka wierszów ze swojej Komedyi przeczytał; powstął Edyl z miejsca swego, prosząc Terencyusza, aby przy nim usiadł, i dalej czytanie przy nim usiadłszy kończył. Umarł w podróży do Grecyi około roku 159. przed Chrystusem.

Z Komedyi pod tytułem=

=*Adelphi Actus 1. scena 2.* Salvum te advenire gaudemus. Item opportune: te ipsum quaerito quid tristis?

Homine imperito nunquam quidquam injustius? qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.

Act: 3. sc: 3. Istuc (u) est sapere, non quod ante pedes modo est, videre; sed etiam illa, quae futura sunt prospicere.

Scena 4. Inspicere, tanquam in speculum, in vitas omnium, jubeo: atque ex illis sumere exemplum sibi: hoc facito, hoc fugito: hoc laudi est, hoc vitio datur.

Act:

(u) Istuc zamiast istud.

Act: 5. sc: 8. Facite, quod vobis lubet. Sed, si id vultis potius, quae vos, propter adolescentiam, minus videtis, magis impense cupitis, consultis parum, haec reprehendere & corrigere me: & obsecundare in loco; ecce me, qui id faciam vobis.

Tibi Pater permittimus: plus scis, quid opus factum est.

Phormio Act: 1. sc: 2. (w) At ego obviam conabar tibi Dave. (*Davus*) Accipe hem, lectum est (x) conveniet numerus, quantum debui. (*Geta*) Amo te, & non neglexisse, habeo gratiam. (*Davus*) Praesertim ut nunc sunt mores. Si quis quid reddit; magna habenda est gratia. Sed quid tu es tristis? (*Geta*) Egone! nescis quo in metu & quanto in periculo simus? (*Davus*) quid istuc est? (*Geta*) Scies, modo ut tacere possis. (*Davus*) Abi sis (y) insciens: Cujus tu fidem in pecunia perspexeris, verere verba ei credere? Quid mihi lucri est, te fallere?

PO-

(w) Dług wyplaca Getowi Davus.

(x) Lectum est pieniadze dobre, wazne, ta liczba, w ktorej oddaie, zgadzaj sie z ta, ktora byl winien.

(y) Sposob mowienia lacińskiego podobny do używanego w Polskim, n.p. Idź sobie z taką mową.

POWIEŚ I NIEKTÓRE.

Nasica, cum ad Poetam Ennium venisset, eique ab ostio quaerenti, ancilla dixisset, domi non esse; Nasica sensit illam domini jussu dixisse, & illum intus esse. Paucis post diebus, cum ad Nasicam venisset Ennius, & eum a janua quaereret; exclamat Nasica, se domi non esse. Tum Ennius quid? ego non cognosco vocem, inquit, tuam? Hic Nasica: homo es impudens: ego cum te quaerem, ancillae tuae credidi, te domi non esse; tu mihi non credis ipsi? *Cicero lib: 2. de Oratore.*

Ibidem nro 69. Orator malus, cum in epilogo misericordiam se movisse putaret, postquam assedit, rogavit Catulum, videreturne misericordiam movisse? „Ac „ magnam quidem, inquit Catulus: ne „ mine enim puto esse tam durum, cui „ non oratio tua, miseranda visa sit. „ Siculo Praetor Scipio, patronum causae dabat hospitem suum, hominem nobilem, sed admōdum stultum. „ Quaeso, „ Praetor, inquit Siculus, adversario meo „ da istum patronum; deinde mihi ne „ minem dedēris. „

Tuscu-

Tusculan: Quaest: lib: 1. nro 39. Apud Hypānim fluvium (z) qui ab Europae parte in pontum influit, Aristotēles ait bestiolas quasdam nasci, quae unum diem vivant. Ex his igitur hora octava, (a) quae mortua est, proventa aetate mortua est: quae vero occidente sole, decrepita.

Ibidem lib: 5. nro 14. Lacedaemoni, Philippo minitanti per literas, se omnia, quae conarentur, prohibitorum quaesiverunt, num se esset etiam mori prohibitorum?

Nro 32. Socrates, in pompa, cum magna vis auri argentique ferretur, „quam „ multa non desidero! „ inquit.

(z) *Hypanis Bog*, wpádaiacy nie daleko Oczakowa w morzé czárné, zwané *Pontus Euxinus*.

(a) *Hora octava* podług naszego zégaru, wypáda godzina drugá po południu.

